

3. OBYVATEĽSTVO

Metodické vysvetlivky

Údaje o pohybe obyvateľstva sa získavajú spracovaním štatistických hlásení o jednotlivých demografických udalostiach obyvateľstva (uzavreté manželstvá, rozvody, narodení a zomretí) tvoriacich obsah štatistických zisťovaní o obyvateľstve. Zisťujú sa za všetkých obyvateľov, bez ohľadu na štátne občianstvo, ktorí majú na území Slovenskej republiky trvalý pobyt. Do demografickej štatistiky sa zahŕňa aj štatistika potratov, ktorá sa spracováva z údajov preberaných zo zisťovania v pôsobnosti Ministerstva zdravotníctva SR.

Štatistika **mechanického pohybu** obyvateľstva zahŕňa **vnútorné sťahovanie** (zmeny trvalého pobytu medzi obcami, okresmi a krajinami) a **zahraničné sťahovanie**, ktorým sa rozumie zmena krajiny trvalého pobytu, bez ohľadu na štátne občianstvo.

Údaje zistené **sčítaním obyvateľov, domov a bytov** (SODB) tvoria základ na bilancovanie počtu a štruktúru obyvateľstva podľa veku, rodinného stavu a národnosti, a od sčítania 2011 aj podľa krajiny narodenia a štátneho občianstva, v nasledujúcom desaťročnom období.

Stavové demografické údaje za rok 2011 zohľadňujú výsledky SODB 2011.

Demografická štatistika je metodicky a obsahovo porovnateľná v medzinárodnom meradle. Pri spracovaní podľa triediacich hládísk sa používajú číselníky národností, rodinného stavu, Štatistický číselník krajín a Register priestorových jednotiek. Príčiny smrti sa u zomretých spracovávajú podľa Medzinárodnej štatistickej klasifikácie chorôb a príbuzných zdravotných problémov v znení 10. revízie. Pri názvoch krajín sa uplatňuje číselník krajín podľa medzinárodnej normy ISO 3166.

V roku 2012 sa zmenilo spracovanie štatistiky narodených: kým do roku 2011 boli do počtu narodených započítavané i deti narodené v zahraničí matkám s trvalým pobytom v SR, od roku 2012 sú do štatistiky narodených započítavané len deti narodené na Slovensku a do počtu obyvateľov SR sa započítajú len tie deti narodené v zahraničí, ktoré boli prihlásené na trvalý pobyt v SR.

Definície

Stredný stav obyvateľstva sa počíta ako aritmetický priemer počiatočného a koncového stavu obyvateľstva v referenčnom roku. Do roku 2010 sa spracovával bilančnou metódou k 1. 7. referenčného roka, zmena vyplýva z postupov zaužívaných v európskom priestore.

Maloleté dieťa je dieťa vo veku do 18 rokov.

Za **živonarodené dieťa** sa pokladá také, ktoré sa narodí aspoň s jedným zo znakov života, t. j. dýchanie, akcia srdca, pulzácia pupočníka alebo aktívny pohyb svalstva, aj keď nebol prerušený pupočník alebo nebola porodená placenta. Pôrodná hmotnosť pritom je:

a) 500 g a vyššia alebo

b) 499 g a nižšia, ak dieťa prežije 24 hodín po pôrode.

Potrat je predčasné samovoľné alebo navodené ukončenie tehotenstva vrátane mimomaternicového tehotenstva, pri ktorom plod neprejavuje znaky života a pôrodnú hmotnosť má nižšiu ako 1 000 gramov alebo prejavuje niektorý znak života a pôrodnú hmotnosť má nižšiu ako 500 gramov, ale neprežije 24 hodín, prípadne ak sa nedá určiť hmotnosť plodu a ide o tehotenstvo kratšie ako 28 týždňov.

Umelé prerušenie tehotenstva je navodené ukončenie tehotenstva vrátane mimomaternicového tehotenstva. Od roku 2019 sa zaviedla zmena metodiky vykazovania potratov. Potraty s diagnózami O021 Zadržaný potrat a O028 Iný abnormálny výtvor počatia boli priradené zo skupiny umelých potratov do samovoľných potratov.

Samovoľný potrat (spontánny potrat) je samovoľné ukončenie tehotenstva, t. j. potrat podmienený biologicky, bez zjavného vonkajšieho zásahu.

Prirodzený prírastok obyvateľstva je rozdiel medzi počtom živonarodených detí a zomretých osôb.

Saldo sťahovania je rozdiel medzi počtom prisťahovaných a vystťahovaných osôb.

Celkový prírastok je súčet prirodzeného prírastku a salda sťahovania.

Index starnutia vyjadruje počet osôb vo veku 65 a viac rokov pripadajúcich na 100 osôb vo veku 0 – 14 rokov.

Index ekonomického zaťaženia vyjadruje počet osôb vo veku 0 – 14 rokov a 65 a viac rokov pripadajúcich na 100 osôb vo veku 15 – 64 rokov.

Priemerný vek je vážený aritmetický priemer počtu rokov, ktoré prežili príslušníci danej populácie do daného okamihu. Ide o priemerný vek žijúcich obyvateľov.

Priemerný vek pri sobáši je priemerný vek, v ktorom osoby uzatvárajú manželstvo. Počíta sa z mier sobášnosti podľa veku, oddelene podľa pohlavia, pre osoby 15 – 49-ročné.

Priemerný vek pri prvom sobáši je priemerný vek, v ktorom slobodné osoby uzatvárajú manželstvo. Počíta sa z mier sobášnosti podľa veku, oddelene podľa pohlavia, pre osoby 15 – 49-ročné.

Priemerný vek (matky) pri pôrode je priemerný vek matiek, obyčajne v danom roku. Počíta sa z mier plodnosti podľa veku. Špeciálne sa sleduje priemerný vek matiek pri prvom pôrode.

Úhrnná plodnosť je priemerný počet živonarodených detí pripadajúcich na jednu ženu počas jej celého reprodukčného obdobia (15 – 49 rokov), pri zachovaní úrovne plodnosti sledovaného roka a za predpokladu nulovej úmrtnosti.

Hrubá miera reprodukcie je priemerný počet živonarodených dievčat, ktoré by sa narodili jednej žene počas jej celého reprodukčného obdobia (15 – 49 rokov), pri zachovaní úrovne plodnosti sledovaného roka a za predpokladu nulovej úmrtnosti.

Čistá miera reprodukcie je priemerný počet živonarodených dievčat, ktoré by sa narodili jednej žene počas jej celého reprodukčného obdobia (15 – 49 rokov), pri zachovaní úrovne plodnosti a úmrtnosti sledovaného roku.

Stredná dĺžka života v určitom veku je počet rokov, ktoré v priemere ešte prežije osoba v príslušnom veku za predpokladu, že sa úmrtnostné pomery nezmenia.

Stredná dĺžka života pri narodení je počet rokov, ktoré v priemere ešte prežije práve narodená osoba za predpokladu, že sa úmrtnostné pomery nezmenia.

Zdroj údajov

Všetky publikované údaje z demografickej štatistiky sú výsledkom zberu dát a spracovaní ŠÚ SR, okrem primárnych údajov o potratoch a žiadateľoch o udelenie azylu na Slovensku. Údaje o potratoch sú prevzaté z rezortného výkazníctva Ministerstva zdravotníctva SR, zabezpečované Národným centrom zdravotníckych informácií (NCZI) v Bratislave a následne spracované ŠÚ SR. Údaje o žiadateľoch o udelenie azylu na Slovensku sú prevzaté z Migračného úradu Ministerstva vnútra SR.

Podrobnejšie informácie možno získať na internetovej stránke ŠÚ SR v časti Demografia a sociálne štatistiky – Obyvateľstvo a migrácia a vo verejnej databáze ŠÚ SR DATAcube.